

20

SANASTON VUOSI

23

Sanasto ry – Sanasto rf, maaliskuu 2024
Toimitus: Amanda Stavén
Ulkoasu ja taitto: Days Agency
Kansikuva ja koko sivun kuvat: Eetu Ahanen

Sisällys

SANASTO	4
TOIMINNANJOHTAJALTA	6
VUODEN KOHOKOHDAT 2023	8
TEKIJÖIDEN JÄRJESTÖ	12
TEKIJÖIDEN KERTOMAA	14
TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET	16
LAINAUSKORVAUS	18
KIRJALLISUUDEN KÄYTTÖLUVAT	22
PUHEENJOHTAJALTA	24
YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAMINEN	26
TALOUSLUVUT	30
SANASTO ORGANISAATIONA	32
SANASTOS ÅR 2023	34
FRÅN ORDFÖRANDE	36

Sanasto

KIRJALLISUUDEN TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTÖ

Mahdollistamme kirjallisuuden tekijöiden työtä

Keräämme tekijänoikeuskorvauksia teosten jälkikäytöstä ja tilitämme korvaukset niille tekijöille, joiden teoksia on käytetty. Valvomme tekijöiden oikeuksia ja neuvomme tekijänoikeuskysymyksissä.

Edistämme ja puolustamme tekijänoikeuksia

Vaikutamme yhteiskunnallisesti tavoitteenamme on, että tekijänoikeuslainsäädäntö suojaa tekijöiden oikeuksia ja luo edellytyksiä kirjallisen työn tekemiselle. Lisäämme tekijänoikeustietoisuutta ja edistämme tekijänoikeusmyönteistä ilmapiiriä.

Tarjoamme kirjallisuuden käyttäjille lupia

Tarjoamme sujuvia ja kohtuuhintaisia luparatkaisuja kirjallisuuden käyttöön eri tilanteissa. Sanaston lupien käyttäminen on teko kirjallisuuden puolesta: ilman tekijöitä ei ole laadukasta kirjallisuutta eikä ilman toimeentuloa ole tekijöitä.

Toiminnanjohtajalta

KUVA: VILLE LEHVONEN

NIINA VETTENSOLA

*Tekijänoikeuskorvauksia tilittävänä kirjallisuuden
tekijänoikeusjärjestönä Sanasto on erityisessä asemassa, kun puhutaan
tekijöiden tulojen kasvattamisesta.*

SANASTOSSA TYÖSTETTIIN viime vuoden ajan uutta strategiaa yhdessä Sanaston jäsenjärjestöjen edustajien ja kirjallisuuden tekijöiden kanssa. Strategiatyön käynnistyessä keväällä 2023, kaikilla työhön osallistuneilla oli yhteinen huoli: kirjallisuuden tekijöiden hupenevat tulot.

SANASTON EDELLINEN strategia oli laadittu vuonna 2017, jolloin maailma oli vielä hyvin toisenlainen. Edellisen strategiakauden päättyessä vuonna 2020 maailma sulkeutui koronapandemian vuoksi, ja tällä oli pitkäaikaiset vaikutukset myös kirja-alaan. Koronarajoitusten vuoksi kirjastolainaaminen väheni merkittävästi, mutta onneksi sittemmin lainamäärät ovat koronavuosien jälkeen elpyneet ennalleen.

KORONAN LISÄKSI kirjallisuuden tekijöiden tuloihin on viime vuosina vaikuttanut voimakkaasti äänikirjojen suosion kasvu. Toistaiseksi äänikirjabuumi ei ole vaikuttanut kirjastolainaamiseen, mutta kaupallisten äänikirjojen matalat tekijänpalkkiot ovat tehneet tekijöiden tilipussiin ison loven.

TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSIA TILITTÄVÄNÄ kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestönä Sanasto on erityisessä asemassa, kun puhutaan tekijöiden tulojen kasvattamisesta. Sanasto tilittää kirjailijoille ja kääntäjille paitsi kirjastojen lainauskorvaukset, myös korvaukset kirjallisuuden käytöstä esimerkiksi osana toista julkaisua sekä kirjallisuuden julkisesta esittämisestä. Strategiatyössä tämä rooli haluttiin nostaa keskiöön tulevina vuosina, jotta kirjallisuuden tekijöillä on mahdollisuus jatkossakin harjoittaa omaa ammattiaan ja tulla toimeen omalla työllään.

SANASTO TEKEE aktiivista vaikuttamistyötä, jotta lainauskorvaus olisi mahdollisimman aukoton ja teknologianeutraali. Vuonna 2023 tämä työ tuotti tuloksena ensimmäistä kertaa maksetun e-lainauskorvauksen sekä tekijänoikeuslakiin otetun uuden pykälän, jossa säädetään e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaamisesta. Sanasto kertoi päätäjille myös fyysisten teosten lainauskorvausmäärärahan korotustarpeesta – edellinen korotus on tehty vuonna 2016 ja sen jälkeen elinkustannukset ovat nousseet noin 20 %.

AKTIIVISEN LUPAKEHITYSTYÖMME tavoitteena on se, että kirjallisuuden käyttäminen olisi helppoa ja vaivatonta. Kirjallisuutta käytetään monin eri tavoin, esimerkiksi radio- ja tv-ohjelmissa ja live-esityksissä. Kirjallisuuden käyttäminen edellyttää kuitenkin lupaa ja näitä lupia hallinnoi tekijöiden puolesta Sanasto. Vuonna 2023 otettiin käyttöön kirjastojen verkkolupa sekä kehitettiin kuolinilmoituslupaa. Toimivat lupatuotteet turvaavat kirjallisuuden tekijöiden oikeuden saada korvaus omien teostensa käytöstä.

STRATEGIAPROSESSISSA SAATIIN hienosti kuuluviin kaikkien Sanaston jäsenjärjestöjen edustajien äänet. Lopullinen vuosille 2024–2027 laadittu strategia voidaan tiivistää seuraavaan lauseeseen: Kirjallisuuden tekijöillä on oikeus korvaukseen tekevästään työstä!

Niina Vettensola (OTM) aloitti Sanaston toiminnanjohtajana vuoden 2023 alussa.

Vuoden kohokohdat 2023

UUSIA KORVAUKSIA JA AKTIIVISTA VAIKUTTAMISTA TEKIJÖIDEN PUOLESTA

SANASTO TILITTI vuoden aikana tekijänoikeuskorvauksia kirjallisuuden tekijöille yhteensä noin 12,6 miljoonaa euroa. Suurin osa oli lainauskorvausta, jota tilitettiin noin 12,1 miljoonaa euroa. Vuoden lopussa edustimme yli 17 000:ta kirjallisuuden tekijää.

VUONNA 2023 teimme tiiviisti töitä e-lainauskorvauksen parissa. Hallituksen esitys tekijänoikeuslain muuttamisesta annettiin syksyllä, jonka jälkeen olimme lakiesityksen tiimoilta aktiivisesti yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriöön, tiede- ja kulttuuriministeriin ja kansanedustajiin.

TEKIJÄNOIKEUSLAIN MUUTOSESITYSTÄ odotettiin Sanastossa jännittyneinä, sillä tavoitteemme kirjastojen e-kirjojen ja e-äänikirjojen käytön korvaamisesta, eli ns. e-lainauskorvauksesta, oli viimein toteutuksessa. Odotettu esitys sisälsi kuitenkin myös pettymyksiä. Sanastossa iloittiin siitä, että tekijänoikeuslain muutosesityksen myötä e-lainauskorvauksen asema osana lainauskorvausjärjestelmää vakiintuisi. Lainmuutoksen myötä myös korkeakoulukirjastojen e-kirjat ja e-äänikirjat tulivat korvauksen piiriin. Olimme kuitenkin pettyneitä siihen, että korvauksen ulkopuolelle jäivät nk. verkkokirjahyllyt ja laajasta vastustuksesta huolimatta e-lainauskorvauksen uudeksi edunsaajaryhmäksi tuotiin äänikirjojen lukijat.

POLIITTINEN VAIKUTTAMISTYÖMME sisälsi myös monenlaisia tilaisuuksia ja kohtaamisia päättäjien

kanssa. Järjestimme tapahtumia ja paneelikeskusteluita sekä itsenäisesti että yhdessä jäsenjärjestöjemme ja muiden luovien alojen organisaatioiden kanssa. Yksi vuoden kohokohdista oli uuden kirjallisuuskummikauden avajaiset, jossa kirjallisuuden tekijät ja kansanedustajat kohtasivat.

SANASTO JA Kopiosto toivat alkuvuodesta käyttöön uuden luvan, joka kattaa kirjallisuuden lukemisen ja kuvitusten käyttämisen kirjastojen verkkosivuilla, somessa ja videoilla. Lupa perustuu Kuntaliiton kanssa solmittuun suositussopimukseen. Vuoden aikana lupaa markkinointiin aktiivisesti kirjastokentälle sekä kohdattiin kirjastolaisia monissa tapaamisissa.

JULKAISIMME KESÄKUUSSA vuoden 2022 lainatuimpien kirjastonkirjojen listat. Olemme kehittäneet Lainatuimmat-tilastointia vuodesta 2020 saakka ja julkaisseet vuosittain vaihtelevia uusia listauksia muun muassa yleisön toiveiden perusteella. Vuosi 2023 osoitti, että Lainatuimpien kirjojen listat on hyvin odotettu julkistus perinteisen median ja kirjastojen parissa.

KÄYNNISTIMME STRATEGIAPROSESSIN ja yhdessä jäsenjärjestöjemme edustajien kanssa loimme Sanastolle uuden strategian vuosille 2024–2027. Strategiakauden aikana Sanaston keskeinen tehtävä on vaikuttaa siihen, että tekijöiden tulovirrat kääntyisivät kasvuun.

SANASTO EDUSTAA

17000

KIRJAILIJAA JA KÄÄNTÄJÄÄ

■ NAISIA
56 %

■ MIEHIÄ
40,2 %

■ PERIKUNTIA
3,8 %

76 %

SANASTON ASIAKKAISTA SAI
TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSIA

1336

UUTTA ASIAKASTA

VUONNA 2023 TILITETTIIN

12,6

M€, JOSTA 12,1 M€ OLI
LAINAUSKORVAUSTA

SANASTOSTA HANKITTIIN

332

KIRJALLISUUDEN
ESITYSLUPAA

171

KIRJALLISUUDEN
JULKAISULUPAA

JULKAISIMME 66
VERKKOARTIKKELIA

LÄHETIMME 14 ASIAKAS-
KIRJETTÄ KIRJAILIJOILLE
JA KÄÄNTÄJILLE

TEKIJÄNOIKEUSVISAILUUMME
OSALLISTUI 2 500
KIRJAMESSUVIERASTA

YLI

12000

SEURAAJAA SOSIAALISEN
MEDIAN KANAVISSA

Vuosi 2023

Tilitämme yli
76 000 EUROA
tekijänoikeus-
korvauksia.

Tilitämme yli
3,5 MILJOONAA
EUROA tekijänoikeus-
korvauksia.

Uudistunut
OMASANASTO
otetaan käyttöön.

TAMMI

HELMI

MAALIS

HUHTI

TOUKO

KESÄ

ASIAKASTYYTYVÄISYYS-
KYSELYSSÄ 90 % vastaajista
on tyytyväisiä Sanaston
toimintaan.

Järjestämme yhdessä
jäsenjärjestöjemme kanssa
KIRJALLISUUSPOLIITTISEN
VAALIPANEELIN.

Tekijänoikeusjärjestöjen
yhteisellä **LUOVAT**
LAINEILLA -RISTEILYLLÄ
päättäjät ja luovan alan
tekijät kohtaavat.

Tilitämme yli
8,9 MILJOONAA EUROA
tekijänoikeuskorvauksia.

Yleisten kirjastojen
e-lainoista maksetaan
ensimmäiset e-lainaus-
korvaukset.

Tilitämme yli
32 000 EUROA
tekijänoikeus-
korvauksia.

Annamme lausunnon
TEKIJÄNOIKEUSLAIN
MUUTOSesitystä
koskien.

HEINÄ

ELO

SYYS

LOKA

MARRAS

JOULU

Käynnistämme uuden
KIRJALLISUUS-
KUMMIKAUDEN.

Osallistumme **TURUN**
JA HELSINGIN
KIRJAMESVILLE.

Järjestämme
eduskunnassa perinteiset
KIRJAILIJAKAHVIT.

Eduskunta hyväksyy
tekijänoikeuslakiin
uuden säännöksen,
joka **VAKIINNUTTAA**
E-LAINAUSKORVAUKSEN.

Tekijöiden järjestö

TEHTÄVÄMME ON VARMISTAA, ETTÄ
TEKIJÖIDEN OIKEUKSISTA PIDETÄÄN KIINNI.

SANASTO EDUSTAA koko suomalaisen kirjallisuuden kenttää: kaunokirjailijoita, kääntäjiä, oppikirjailijoita, runoilijoita ja tietokirjailijoita. Sanastoon voi rekisteröityä kuka tahansa kirjailija tai kirjallisuuden kääntäjä. Mukana on yli 17 000 tekijää.

Vuoden 2023 aikana Sanastoon rekisteröityi 1 336 uutta tekijää. Mitä suurempi joukko tekijöitä Sanastoon rekisteröityy, sitä paremmin pystymme suorittamaan korvaukset oikeille tekijöille, ja sitä vahvempi on äänemme, kun edistämme tekijöiden oikeuksia.

KIRJALLISUUDEN TEKIJÄ, OHJAA LUPAPYYNNÖT SANASTOON!

Kirjallisuuden tekijä, halutaanko tekstiäsi esimerkiksi esittää runoillassa, käyttää äidinkielen oppikirjassa tai postikortissa? Voit ohjata lupapyynnöt Sanastoon.

Kun olet rekisteröitynyt Sanaston asiakkaaksi, voit ohjata teostesi lupapyynnöt Sanastoon niissä lupa-asioissa, joita hoidamme. Sanasto laatii puolestasi sopimuksen teoksen käytöstä, laskuttaa käyttäjää hinnaston mukaisesti ja tilittää korvaukset sinulle. Sanasto ei myönnä tekijöiden puolesta lupia teosten kustantamiseen, kääntämiseen tai muokkaamiseen toiseen taiteenlajiin.

Jos myönnät luvan itse, muista sopia käytön laajuudesta, kestosta ja hinnasta kirjallisesti. Sanasto suosittelee pyytämään käytöstä aina korvauksen. Käytäntö parantaa kaikkien tekijöiden mahdollisuuksia saada asianmukainen korvaus teostensa käytöstä. Katso suositushintoja Sanaston lupakaupasta.

Lisätietoa Sanaston palveluista:
sanasto.fi/asiakkaalle

MITÄ TARJOAMME TEKIJÖILLE?

- Keräämme ja tilitämme tekijänoikeuskorvauksia, kuten lainauskorvauksia.
- Neuvomme tekijänoikeuskysymyksissä ja autamme tekijänoikeusloukkausten ratkaisemisessa.
- Hoidamme teosten käyttö lupa-asioita tekijöiden puolesta.
- Vaikutamme yhteiskunnallisesti tekijöiden etua puolustaen. Järjestämme tekijänoikeuskoulutusta ja tiedotamme ajankohtaisista asioista.

Voit rekisteröityä Sanastoon ja päivittää yhteystietojasi ja teosluettelosi osoitteessa oma.sanasto.fi

”

Tekijänoikeudet ovat kirjailijan tai kirjoittajan tärkeintä pääomaa. Ei tarvitse antaa ilmaiseksi käyttöön omia tekstejä, vaikka se voisikin tuntua houkuttevalta. Jos päätyy antamaan luvan ilmaiseksi, se kannattaa miettiä tarkkaan.

HARRI HERTELL, RUNOILIJA

Tekijöiden kertomaa

RIITTÄVÄ TOIMEENTULO TEKEE KIRJALLISUUDEN
LUOMISESTA MAHDOLLISTA

KUVA: VEIKKO SOMERPURO

Annastiina Heikkilä

KIRJAILIJA

Oman sukupolveni kirjailijoiden keskuudessa huoli toimeentulosta on valtava. Olen tajunnut, miten olennaista yhteiskunnan tuki on Suomen kaltaisella pienellä kieli- ja kulttuurialueella. Maailmanpolitiikan nykytila osoittaa, että kirjallisuus ja sananvapaustyö sekä ilmiöiden sanoittaminen kirjallisuuden keinoin on tärkeä turvata.

KUVA: ALEKSI POUTANEN

Kaijamari Sivill

SUOMENTAJA

Käännös vaatii aikaa ja kypsytelyä. Siksi kääntäjillä on sama ongelma kuin muillakin luovan työn tekijöillä: työn tuloksista saatava korvaus on harvoin järkevässä suhteessa työn määrään ja sen vaatimaan aikaan.

KUVA: MARCUS BOMAN

Karin Erlandsson

KIRJAILIJA

Kirjailijuus tuo leivän pöytään vain ajoittain. Siksi yritän aina säästää vähän siltä varalta, että en saa apurahoja tai iskee katastrofi.

KUVA: KAISA HÄMÄLÄINEN

Panu Halme

YLIOPISTON LEHTORI,
LUONNONSUOJELUBIOLOGI

Vaikka tekijänoikeuskorvaus ei pystyisi pelastamaan toimeentuloa, se voi olla henkisesti merkittävä. Tekijänoikeusjärjestöön kuuluminen on siis periaatteellinen juttu, vähän samalla tavalla kuin kuuluminen ammattiliittoon.

TEKIJÄNOIKEUS- KORVAUKSET

MITÄ TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSIA SANASTO KERÄÄ JA TILITTÄÄ TEKIJÖILLE?

LAINAUSKORVAUS

Lainauskorvausta maksetaan teosten kirjastolainausmisesta. Sanasto kerää valtion maksamat lainauskorvaukset ja tilittää ne tekstintekijöille. Korvaukset maksetaan teosten lainamäärien mukaan. Lainauskorvaus on rahallisesti merkittävin Sanaston keräämistä korvauksista.

Vuonna 2023 lainauskorvausta tilitettiin tekijöille noin **12,1 miljoonaa euroa**.

RADIO- JA TV-ARKISTOKORVAUS

Korvausta maksetaan kirjallisuuden käytöstä radio- ja tv-arkistosisällöissä. Sanasto kerää korvaukset Ylen arkistosisältöjen verkkojulkaisusta Yle Areenassa. Arkistokorvaus koskee yli viisi vuotta sitten ensilähetyksensä saaneita Ylen ohjelmatuotantoja, joissa on käytetty kirjallisuutta.

Vuonna 2023 radio- ja tv-arkistokorvauksia tilitettiin tekijöille noin **116 400 €**.

RADIO- JA TV-KÄYTTÖKORVAUS

Korvausta maksetaan kirjallisuuden käytöstä radio- ja tv-ohjelmissa sekä radio- ja tv-yhtiöiden verkko- palveluissa. Sanasto kerää korvaukset esimerkiksi Ylen Tämän runon haluaisin kuulla -ohjelmassa lausutuista runoista ja tilittää ne tekijöille.

Vuonna 2023 radio- ja tv-käytön korvauksia tilitettiin tekijöille noin **64 400 €**.

KORVAUS CELIAN ÄÄNIKIRJALAINOISTA

Korvausta maksetaan lukemisesteisille valmis- tetuista äänikirjoista. Sanasto kerää korvaukset asiantuntijakeskus Celian tuottamien äänikirjojen omakirjalainoista.

Vuonna 2023 Celia-korvauksia tilitettiin tekijöille yhteensä noin **144 000 €**.

*Reilu tekijänoikeuskorvaus takaa kestävän
yhdenvertaisuuden ja ottaa kaikki mukaan lukijuuteen.*

LASTENKIRJAILIJA REETTA NIEMELÄ

JULKAISUKORVAUS

Korvausta maksetaan, kun runoja tai kirjallisuuskatkelmia käytetään uusissa julkaisuissa, esimerkiksi oppikirjoissa tai pienpainatteissa, kuten esitysten käsiohjelmissa. Sanasto kerää korvaukset julkaisuista, joihin on hankittu lupa Sanaston lupakaupasta.

Vuonna 2023 julkaisukorvauksia tilitettiin tekijöille noin **132 050 €**.

KIRJASTO-, ARKISTO- JA MUSEOKORVAUS (KAM)

Korvausta maksetaan, kun kirjastot, arkistot ja museot valmistavat kappaleita omissa kokoelmiaan olevista teoksista ja saattavat niitä yleisön saataville. Sanasto kerää korvaukset esimerkiksi Kansalliskirjaston digitointihankkeista.

Vuonna 2023 KAM-korvauksia tilitettiin tekijöille noin **930 €**.

ESITYSKORVAUS

Korvausta maksetaan, kun kirjallisuutta esitetään julkisesti erilaisissa tilaisuuksissa. Sanasto kerää korvaukset esitystilanteista, joihin on hankittu lupa Sanaston lupakaupasta.

Vuonna 2023 esityskorvauksia tilitettiin tekijöille noin **12 500 €**.

NÄYTTELYKORVAUS

Korvausta maksetaan, kun runoja tai kirjallisuuskatkelmia on näytteillä esimerkiksi osana taidenäyttelyä. Sanasto kerää korvaukset näyttelyistä, joihin on hankittu lupa Sanaston lupakaupasta.

Vuonna 2023 näyttelykorvauksia tilitettiin tekijöille noin **1 050 €**.

Sanasto tilittää korvauksia neljästi vuodessa. Korvauksia ei tarvitse erikseen hakea, vaan kertyneet korvaukset tilitetään Sanastoon rekisteröityneille tekijöille automaattisesti. Tarkista tilitysaikataulu: sanasto.fi/tilitykset

LAINAUSKORVAUS

KUN KIRJOJA LAINATAAN KIRJASTOSTA,
TEKIJÄT SAAVAT SIITÄ KORVAUKSEN.

LAINAUSKORVAUS ON monelle kirjailijalle ja kääntäjälle tärkeä osa omaa toimeentuloa. Kyseessä on tekijänoikeuskorvaus, jota maksetaan teosten kirjastolainaamisesta. Se on korvaus teosten ilmaisesta käyttämisestä ja siitä tekijälle aiheutuvasta tulonmenetyksestä.

Lainauskorvaus maksetaan valtion budjetista, ja vuosittainen lainauskorvausmääräraha on 15,6 miljoonaa euroa (sis. alv 10 %). Lisäksi e-lainoja varten on oma miljoonan euron määräraha (sis. alv 10 %). Valtio maksaa lainauskorvausmäärärahat kolmelle tekijänoikeusjärjestölle, jotka tilittävät korvaukset tekijöille. Sanasto jakaa lainauskorvausta tekstin-tekijöille eli kirjoittajille ja kääntäjille. Kuvantekijät saavat lainauskorvauksensa Kopioston kautta, musiikintekijät Teostosta.

Lainauskorvausta maksetaan Suomen yleisten kirjastojen ja korkeakoulukirjastojen lainoista.

Korvaukset oikeille teoksille kohdistetaan ISBN-tunnuksen perusteella ja lainauskorvausta

maksetaan toteutuneiden lainamäärien mukaan. Korvausten maksamista varten Sanasto saa lainaus-tiedot kaikista Suomen kirjastoista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön erillispäätöksellä vuonna 2023 yleisten kirjastojen e-kirjoista ja e-äänikirjoista maksettiin ensimmäisen kerran e-lainauskorvausta. Vuodesta 2024 alkaen e-lainauskorvauksen asema vakiintuu 1.1.2024 voimaan astuneen tekijänoikeuslain uuden säännöksen myötä, ja korvaus ulottuu koskemaan myös korkeakoulukirjastojen e-lainoja.

Lainauskorvauksen ja e-lainauskorvauksen juridiset taustat poikkeavat hieman toisistaan. Lainauskorvaus on EU-direktiiviin perustuva tekijänoikeuskorvaus, jota maksetaan Suomessa ainoastaan niille henkilöille, jotka ovat tuottaneet teoksen tekijänoikeudenaista sisältöä. Korvaus e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytöstä on juridiselta luonteeltaan toisenlainen, koska se ei perustu EU-direktiiviin vaan Suomen kansalliseen lainsäädäntöön.

Lainauskorvaus on merkittävä lisä kirjallisuuden kääntäjän niukkoihin ansioihin. En tulisi toimeen ilman sitä. On myös palkitsevaa tietää, että suomennoksiani lainataan.

SUOMENTAJA JONNA JOSKITT-PÖYRY

MITEN SAAN LAINAUSKORVAUSTA?

Jos olet kirjoittanut tai kääntänyt kirjan, saat sinulle kertyvät lainauskorvaukset rekisteröitymällä Sanaston asiakkaaksi: rekisteröidy osoitteessa *oma.sanasto.fi* ja lisää verkkopalveluun teosluettelosi.

Vuonna 2023 yhdestä lainasta maksettiin 31 senttiä. Senttimäärä on sama fyysisillä sekä e-lainoilla. Jos teoksella on useita kirjoittajia, lainakohtainen korvaus jaetaan tasan kirjoittajien kesken. Jos teos on käänös, kääntäjä saa puolet korvauksesta. Kuva-kirjojen, satujen ja sarjakuvien kirjoittajille maksetaan pienempää korvausta, sillä Kopiosto maksaa lainauskorvausta kuvan osuudesta.

Lainauskorvausta maksetaan kaksi kertaa vuodessa: päätilitys on loppuvuodesta, jolloin maksetaan korvaukset edellisen vuoden lainoista. Enimmillään fyysisistä lainauskorvausta voi saada yhdeltä lainausvuodelta 32 000 euroa ja e-lainauskorvausta 15 000 euroa lainausvuodelta.

Kysyttävää lainauskorvauksesta?
Sanaston asiakaspalvelu neuvoo:
[sanasto.fi/yhteystiedot](https://www.sanasto.fi/yhteystiedot)

Lainauskorvausten jakautuminen

Paljonko kirjailijat ja kääntäjät saavat lainauskorvausta fyysisistä lainoista yhdeltä vuodelta? Tilasto kertoo, kuinka lainauskorvaukset jakautuivat joulukuun 2023 tilityksessä. Silloin maksettiin lainauskorvaukset vuoden 2022 kirjastolainoista.

		
KORVAUKSEN SUURUUSLUOKKA €	KORVAUKSEN SAAJIA KPL	OSUUS SAAJISTA %
Alle 100	5672	45,94
100-	4077	33,02
500-	1126	9,12
1000-	1132	9,17
5000-	193	1,56
10000-	95	0,77
20000-	27	0,22
32000	24	0,19
Yhteensä	12346	100

E-lainauskorvausten jakautuminen

Paljonko kirjailijat ja kääntäjät saavat e-lainauskorvausta yhdeltä vuodelta? Tilasto kertoo, kuinka e-lainauskorvaukset jakautuivat joulukuun 2023 tilityksessä. Silloin maksettiin lainauskorvaukset vuoden 2022 yleisten kirjastojen e-lainoista.

 KORVAUKSEN SUURUUSLUOKKA €	 KORVAUKSEN SAAJIA KPL	 OSUUS SAAJISTA %
Alle 10	1227	48,42
10 -	625	24,66
50-	246	9,71
100-	365	14,40
500-	42	1,66
1000-	27	1,07
5000-	2	0,08
Yhteensä	2534	100

KIRJALLISUUDEN KÄYTTÖLUVAT

**SANASTOSTA HANKIT LUVAN KIRJALLISUUDEN
KÄYTTÖÖN VAIVATTOMASTI – SAMALLA TEKIJÄ SAA
HÄNELLE KUULUVAN KORVAUKSEN.**

KIRJALLISUUS TARJOAA merkityksellistä sisältöä monenlaisiin tilanteisiin, kuten tapahtumiin, erilaisiin materiaaleihin, julkaisuihin sekä tv- ja radio-ohjelmiin.

Saat tarvittavat luvat tekstien käyttöön helposti ja nopeasti Sanastosta. Myönnämme luvat kirjailijoiden ja kääntäjien puolesta, laskutamme lupakorvaukset ja maksamme ne tekijöille, joiden teoksia on käytetty. Voit hakea kerralla luvan usean eri tekijän teksteihin. Reilu ja tekijänoikeuksia kunnioittava toimija huolehtii lupa-asiat kuntoon!

Lupaa ei tarvita, jos tekstin tekijänoikeus on rauennut. Tekijänoikeus on voimassa kirjailijan ja kääntäjän eliniän ja 70 vuotta hänen kuolinvuotensa päättymisestä. Sanaston lupakaupasta löydät lisäohjeita siitä, milloin lupa tarvitaan.

Sanaston lupakauppa: luvat.sanasto.fi

JULKAISULUPA

Runon tai tekstikatkelman julkaiseminen osana uutta julkaisua (esim. äidinkielen oppikirja)

ESITYSLUPA

Kirjallisuuden julkinen esittäminen (esim. runonlausunta)

POSTIKORTTILUPA

Kirjallisuuden käyttö postikortissa

LUPA TAPAHTUMAMATERIAALEIHIN

Runon tai tekstikatkelman käyttö tapahtumamateriaaleissa (esim. teatterin käsiohjelmassa)

RADIO- JA TV-KÄYTTÖLUPA

Kirjallisuuden käyttö radio- tai tv-ohjelmassa

NÄYTTÉLYLUPA

Runon tai tekstikatkelman asettaminen näytteille näyttelyyn

KIRJASTOJEN VERKKOLUPA:

Kuntakohtainen vuosilupa kattaa kirjallisuuden käytön kirjastojen verkko-videoilla ja somekanavissa.

KUOLINILMOITUSLUPA (1.1.2024 ALK.):

Runon tai tekstikatkelman käyttö kuolinilmoituksessa.

Esimerkkihintoja

Runon julkaiseminen
osana uutta teosta
painos 1–1 000 kpl

= 44 € + alv. 10 %

Viiden proosakatkelman
julkaiseminen osana uutta
teosta
painos 1–1 000 kpl

= alk. 150 € + alv. 10 %

10 runon julkinen
esittäminen
yleisömäärä 100 hlöä

= alk. 60 € + alv 10 %

Kirjallisuuden käyttöluhia on hankittu mm.

Satutunneille

*Äidinkielen
oppikirjaan*

Runoautomaattiin

*Poikkitaiteelliseen
esitykseen, jossa on
musiikkia, lausuntaa
ja tanssia*

*Lorujen painamiseksi
lastenkirjaan*

Sanataidenäyttelyyn

Runokaraokeen

*Kaunokirjallisiin
postikortteihin*

*Historiakierrokselle,
jossa esitetään
kaunokirjallisuutta
tunnelmapaloina*

Puheenjohtajalta

KUVA: MARISSA TAMMISALO

PETER SANDSTRÖM

*Kummitoiminta on osoittautunut tärkeäksi
keskustelukanavaksi kirjallisuuden tekijöiden
ja päättäjien välillä.*

SANASTON TYÖ kirjallisuuden tekijöiden yhteiseksi hyväksi jatkuu vakaana. Vuonna 2023 asiakasmäärämme ylitti 17 000 asiakasta, ja uusia asiakkaita tulee jatkuvasti. Sanaston tilittämien korvausten määrä kasvoi, kun yleisten kirjastojen e-lainat tulivat ensimmäistä kertaa korvauksen piiriin.

MYÖS KIRJALLISUUDEN tekijöiden mielenkiinto osallistua Sanaston toimintaan on kasvanut; kirjailijoita ja kääntäjiä on vahvasti mukana vaikuttamistyössä ja erilaisissa työryhmissä. Erityisesti kirjallisuuskummitoiminta on noussut esille tärkeänä vaikuttamiskeinona. Kummitoiminta herätti mielenkiintoa sekä kirjallisuuden tekijöissä että päättäjissä, jo silloin kun ohjelma aloitettiin vuonna 2021, ja kun toinen kummikausi lähti viime syksynä käyntiin, mukana oli lähes kaksikymmentä kummiä ja lähes sata päättäjää. Kummitoiminta on osoittautunut tärkeäksi keskustelukanavaksi kirjallisuuden tekijöiden ja päättäjien välillä.

OLEN ITSE yksi kirjallisuuskummeista, ja minusta tuntuu aina tärkeältä päästä keskustelemaan päättäjien kanssa ajankohtaisista asioista. Kummitoiminnassa oli viime syksynä vahvasti esillä lainauskorvaukset, ja niiden kuntoon saaminen. Osateemoina nostettiin esille mm. lainauskorvausmäärärahan nostaminen takaisin pohjoismaiselle tasolle, e-lainauskorvauksen ulottaminen myös korkeakoulukirjastojen e-lainoihin, sekä tekijänoikeuslain muutoksen varmistaminen e-lainauskorvauksien suhteen.

TEKIJÄNOIKEUSLAIN MUUTOS valmistui, mutta valitettavasti sen ulkopuolelle jäivät verkkokirjahyllyt. Sen lisäksi e-lainauskorvauksen piiriin tulivat myös äänikirjojen lukijat kirja-alan järjestöjen ja lukuisten kirjallisuuden tekijöiden vastustuksesta huolimatta. Juridisesti äänikirjojen lukijoille muodostuu luettuihin äänikirjoihin lähioikeus. Tähän asti suomalainen lainauskorvausjärjestelmä on perustunut tekijänoikeuksiin, eivätkä lähioikeuksien haltijat ole olleet korvauksen piirissä. Sanasto kannattaa kaikkien luovalla alalla työskentelevien tulojen kehittämistä, mutta tekijänoikeuslakiin kirjattavan korvausoikeuden olisi oltava oikeudenmukainen ja pitävästi perusteltavissa.

NÄINÄ MONELLA tapaa epävarmoina aikoina kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä on syytä arvostaa yhä enemmän. Äidinkielenopettajani totesi kerran, että meillä oppilailla olisi ihana elämä edessämme. Hän sanoi: maailma paranee nyt vuosi vuodelta. Mutta kaksi asiaa teidän kannattaa muistaa: tehkää aina parhaanne, ja tärkeintä ihmiselle on kirjallisuus. Tämä oli abiluokalla 80-luvun alussa.

MAAILMA ON muuttunut paljon sitten 80-luvun alun, hyvässä ja vähemmän hyvässä. Silti kannattaa varmasti muistaa tehdä parhaansa. Ja ehkä kirjallisuus on yhä tärkeintä meille ihmiselle.

Kirjailija **Peter Sandström** aloitti kautensa Sanaston puheenjohtajana vuoden 2020 alussa.

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen

SANASTO PUOLUSTAA KIRJALLISUUDEN
TEKIJÖITÄ MURROSTEN KESKELLÄ.

VUONNA 2023 edunvalvontatyömme sisälsi muun muassa työskentelyä Sanaston hallitusohjelmata-voitteiden ja e-lainauskorvauksen puolesta. Lisäksi syvensimme suhteitamme päättäjiin, järjestimme tilaisuuksia kirjallisuuden tekijöiden viestin esiintuomiseksi ja kasvatimme kirjallisuuskummitoimintaa. Tavoitteenamme on, että kirjallisuuden tekijät saavat oikeudenmukaisen korvauksen luovasta työstään.

Yksin vuoden tärkeimmistä tavoitteista oli edistää e-lainauskorvausta koskevan lainsäädännön toteutumista ja saada samalla korkeakoulukirjastot e-lainauskorvauksen piiriin. Opetus- ja kulttuuriministeriön erillispäätöksellä Sanasto maksoi ensimmäisen kerran e-lainauskorvausta yleisten kirjastojen e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainoista joulukuussa 2023. Odotettu askel kohti e-lainauskorvauksen vakiinnuttamista otettiin syksyllä 2023, kun hallituksen esitys tekijänoikeuslain muutosta koskien valmistui.

Kirjallisuuskummiohjelma on vakiinnuttanut asemansa

Eduskuntavaalien myötä päättyi kirjallisuuskummiohjelman ensimmäinen toimikausi. Eduskunnan vaihtuessa myös osa kirjallisuuskummeista luopui tehtävästään ja uudelle kaudelle mukaan kummien joukkoon liittyi uusia kirjallisuuden tekijöitä. Keväällä kirjallisuuskummin tehtävässä aloitti yhteensä 19 kirjallisuuden tekijää. Joukossa on kauno- ja tietokirjailijoita, kääntäjiä ja suomenruotsalaisia tekijöitä.

Kummikauden avajaisia vietimme juhlavissa tunnelmissa eduskunnan Pikkuparlamentissa syyskuussa. Paikalla oli kummien lisäksi runsaasti kansanedustajia ja heidän avustajiaan. Tilaisuudessa puheenvuoron pitänyt eduskunnan ensimmäinen varapuhemies **Paula Risikko** totesi, että kansanedustajia näkee harvoin niin runsaana joukkona missään tilaisuudessa. Risikko toimi edellisellä hal-

lituskaudella sivistysvaliokunnan puheenjohtajana ja oli osaltaan käynnistämässä kummiohjelmaa.

Kirjallisuuskummiohjelma on avoin kaikille siitä kiinnostuneille kansanedustajille. Tällä hetkellä 85 kansanedustajalla on kirjallisuuskummi. Hallituskaudella 2023–2027 kummeina toimivat **Sabine Forsblom, Sami Hilvo, Markus Hotakainen, Vilja-Tuulia Huotarinen, Virpi Hämeen-Anttila, Karo Hämäläinen, Riina Katajavuori, JP Koskinen, Maria Lassila-Merisalo, Leena Lehtolainen, Reetta Niemelä, Sampsa Peltonen, Tiina Raevaara, Peter Sandström, Johanna Sinisalo, Kaijamari Sivill, Anja Snellman, Ville-Juhani Sutinen ja Katariina Vuori.**

Tekijänoikeuslain muutosesitys herätti kiivasta keskustelua

Hallituksen esitys tekijänoikeuslain muutoksesta valmistui syksyllä 2023. Tekijänoikeuslain muutosesitystä odotettiin Sanastossa jännittyneinä, sillä tavoittemme kirjastojen e-kirjojen ja e-äänikirjojen käytön korvaamisesta, eli ns. e-lainauskorvauksesta, oli viimein toteutumassa. Odotettu esitys sisälsi kuitenkin myös pettymyksiä.

Sanastossa iloittiin siitä, että tekijänoikeuslain muutosesityksen myötä e-lainauskorvauksen asema osana lainauskorvausjärjestelmää vakiintuisi. Esityksessä korvauksen piiriin tuotiin myös korkeakoulujen kirjastot, mikä oli ollut Sanaston tavoite alusta alkaen.

Kritisoimme hallituksen esitystä siitä, että esityksessä edunsaajien piiriin tuotiin uusi ryhmä, äänikirjojen lukijat. Uusi edunsaajaryhmä tuotiin esitykseen nopealla aikataululla ilman kunnollista lausumiskierrosta ja vaikutusten arviointia. Korvauksen ulkopuolelle jäivät myös nk. verkkokirjahyllyt eli osa erityisesti korkeakoulukirjastojen sähköisestä kirjallisuuden käytöstä jää edelleen korvausten ulkopuolelle. Sanasto piti esitystä tältä osin vanhentuneena jo syntyessään.

Syksyn ajan erityisesti äänikirjojen lukijoiden oikeudesta korvaukseen käytiin kiivasta keskustelua eduskunnan lisäksi muun muassa mediassa ja sosiaalisen median kanavissa. Eduskunnassa hallituksen esitys hyväksyttiin lopulta esitetyssä muodossa kahden tekijöiden kannalta tärkeän lausuman kera joulukuussa 2023. Lausumat velvoittavat eduskuntaa selvittämään säädöksen vaikutuksia sekä verkkokirjahyllyjen tuomista korvauksen piiriin.

Päättäjiä kohdattiin vuoden aikana monta kertaa eri tilaisuuksissa

Aktiivisen edunvalvontatyön lisäksi tapasimme vuoden aikana päättäjiä lukuisissa eri tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Vaalien aikaan järjestimme eduskuntavaaliehdokkaille kirjallisuuspoliittisen vaalipaneelin yhdessä jäsenjärjestöjemme kanssa.

Kesäkuussa kokosimme yhteistyössä Teoston ja Kuvaston kanssa kirjallisuus-, kulttuuri- ja kuvataidekummit kokoon ja keskustelimme hallituksen kulttuuripoliittisista tulevaisuudennäkymistä mm. hieman myöhemmin tiede- ja kulttuuriministeriksi nimitetyn **Sari Multalan** kanssa. Vielä ennen kesälomia olimme mukana järjestämässä Luovat ry:n jo perinteeksi muodostunutta Luovat laineilla -iltaristeilyä, jossa luovan alan edustajat ja päättäjät kohtasivat elämyksellisissä merkeissä.

Turun ja Helsingin kirjajamessuilla järjestimme yhdessä Suomen Kirjailijaliiton kanssa kaksi paneelikeskustelua, joissa kirjailijat tenttasivat kansanedustajilta vastauksia kirja-alaa koskettaviin ajan-

kohtaisiin kysymyksiin. Sanasto järjesti lokakuussa myös perinteiset Kirjailijakahvit eduskunnan sivistysvaliokunnalle ja sivistys- ja tiedejaostolle.

Läpi vuoden eri tilaisuuksissa keskusteltiin e-lainauskorvauksen lisäksi tarpeesta saada lainauskorvausmäärärahaan pohjoismaainen tasokorotus. Suomessa lainauskorvauksen määrärahaa ei ole korotettu vuoden 2016 jälkeen.

Kansainvälisiä kohtaamisia ja yhteistyötä

Vuoden 2023 aikana tiivistimme Sanaston yhteistyösuhteita niin Pohjoismaissa kuin Euroopassa. Otimme osaa European Writers Councilin (EWC) toimintaan työryhmien kautta ja varmistimme, että tekijöiden kanta kuullaan Euroopan komission Luke-misestedirektiiviä ja -asetusta koskevassa arvioinnissa. EU-tasolla seurasimme erityisesti tekoälyä ja kirjallisuuden sähköistä käyttöä koskevaa kansainvälistä keskustelua. Lisäksi osallistuimme EWC:n vuosikokoukseen Berliinissä ja kansainväliseen PLR International -lainauskorvausseminaariin Brysselissä.

Sanasto on muun muassa CISACin (International Confederation of Societies of Authors and Composers), European Writers Council EWC:n, Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Luovat ry:n, Tekijänoikeusakatemian sekä Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus TTVK:n jäsen.

Vuoden aikana annoimme 5 lausuntoa, yhden lisälausunnon ja kaksi kannanottoa.

sanasto.fi/lausunnot

↪ Kirjallisuuspolitiikka!-vaalipaneeli veti maaliskuussa Oodin Majansalin täyteen. Järjestimme tilaisuuden yhdessä jäsenjärjestöjemme kanssa. Keskustelemissa olivat ehdokkaat Eva Biaudet, Saara Hyrkkö, Eeva-Johanna Eloranta, Juho Eerola, Sari Sarkomaa, Sari Essayah, Minja Koskela ja Hilikka Kemppi.

← Kirjallisuuskummi-ohjelman toinen kausi käynnistettiin syyskuussa. Kuvassa kirjallisuuskummeista JP Koskinen, Johanna Sinisalo, Vilja-Tuulia Huotarinen, Reetta Niemelä, Maria Lassila-Merisalo, Markus Hotakainen, Kaijamari Sivill, Tiina Raevaara, Riina Katajavuori, Virpi Hämeen-Anttila, Anja Snellman, Leena Lehtolainen, Karo Hämäläinen, Sampsa Peltonen ja Peter Sandström. Lisäksi kirjallisuuskummien joukossa mukana ovat Ville-Juhani Sutinen ja Katariina Vuori.

Talousluvut

SANASTO KERÄSI tekijänoikeuskorvauksia yhteensä yli 12,9 miljoonaa euroa. Korvauksia tilitettiin kirjallisuuden tekijöille noin 12,6 miljoonaa euroa. Suurin osa oli lainauskorvausta, jota tilitettiin noin 12,1 miljoonaa euroa. Korvauksista 94,1 % maksettiin kirjailijoille ja kääntäjille, 5,9 % maksettiin edesmenneiden tekijöiden oikeudenhaltijoille. Sanasto tilittää suurimman osan kerätyistä korvauksista vielä saman vuoden aikana. Vuoden lopulla kerätyistä korvauksista osa tilitetään seuraavan vuoden ensimmäisessä tilityksessä.

HALLINNOINTIKULUT: Sanaston keräämistä korvauksista tehdään kulupidätys, jolla katetaan Sanaston toiminnan kulut. Vuonna 2023 kulupidätys lainauskorvauksen osalta oli 10,56 % ja muiden tekijänoikeuskorvausten osalta 9 %.

AVOIMUUSRAPORTTI: Tarkemmat talousluvut löytyvät avoimuusraportista. Avoimuusraportti julkaistaan Sanaston verkkosivuilla vuosikokouksen hyväksynnän jälkeen viimeistään kesäkuussa 2024. sanasto.fi/julkaisut

KERÄTYT KORVAUKSET*	
Lainauskorvaus	12 025 249,35 €
E-lainauskorvaus	443 251,00 €
Celia äänikirjalainakorvaus	150 540,04 €
Radio- ja televisiokäyttökorvaus	77 946,20 €
Radio- ja televisioarkistokorvaus	89 450,00 €
Julkaisuluvat	159 152,97 €
Esitysluvat	13 461,96 €
Kirjasto- arkisto- ja museokorvaus (KAM)	3 945,27 €
Yhteensä	12 962 996,79 €

* Lainauskorvausten määrä sisältää 50 000 € ja e-lainauskorvausten määrä 10 000 € lainaustilastojen hankintaan osoitettuja varoja. Julkaisuluvat sisältää myös tapahtumamateriaali- ja näyttelyluvista kerätyt korvaukset.

KULUT	
Henkilöstökulut	842 444,70 €
Poistot	-69 236,15 €
Muut kulut	-534 120,05 €
Yhteensä	-1 445 800,90 €

SIJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA	
Tuotot	188 500,55 €
Kulut	-106 058,67 €
Yhteensä	82 441,88 €

TILITETYT KORVAUKSET**	
Lainauskorvaus	11 908 347,87 €
E-lainauskorvaus	198 471,45 €
Celia-äänikirjalainakorvaus	144 461,12 €
Radio- ja televisiokäyttökorvaus	64 408,18 €
Radio- ja televisioarkistokorvaus	116 430,84 €
Julkaisuluvat	133 129,59 €
Esitysluvat	12 505,04 €
Kirjasto- arkisto- ja museokorvaus (KAM)	932,31 €
Yhteensä	12 578 686,40 €

**Kerätyistä lainauskorvauksista noin 84 % jaettiin ensimmäisessä tilityksessä.

Sanasto organisaationa

EDISTÄMME KIRJALLISUUDEN TEKIJÖIDEN TYÖSKENTELYEDELLYTYKSIÄ.

KIRJALLISUUDEN TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTÖ
Sanasto on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen yhdistys. Sanasto on perustettu vuonna 2005.

Edustamme yli 17 000:ta kirjallisuuden tekijää eli kauno- ja tietokirjailijoita, kääntäjiä ja edesmenneen tekijän oikeudenhaltijoita. Lisäksi palvelemme kirjallisuuden käyttäjiä eli esimerkiksi Kansalliskirjastoa, Yleisradiota, kustantamoita, kuntia, tapahtumanjärjestäjiä ja yksityishenkilöitä.

Sanastolla on neljä jäsenjärjestöä: Suomen tietokirjailijat ry, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry sekä Finlands svenska författareförening rf.

Sanaston toimintaa ohjaa kuusihenkinen hallitus, päivittäisestä työstä vastaa toiminnanjohtajan lisäksi 10 asiantuntijaa.

VUOSIKOKOUKSET

HALLITUS

TOIMINNANJOHTAJA

LAKIPALVELUT JA EDUNVALVONTA

TILITYS- JA ASIAKASPALVELU

VIESTINTÄ JA MARKKINOINTI

Sanaston hallitus 2023

PUHEENJOHTAJA

Peter Sandström, kirjailija, Finlands svenska författareförening rf

MUUT JÄSENET

Laura Jänisniemi, kääntäjä, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry (varajäsen kääntäjä **Kajamari Sivill**)

Juha-Pekka Koskinen, kirjailija, Suomen Kirjailijaliitto ry (varajäsen kirjailija **Paula Havaste**)

Rainer Oesch, professori, Suomen tietokirjailijat ry (varajäsen tietokirjailija **Anne Mäntynen**)

Anne Rutanen, viestintäpäällikkö, Suomen tietokirjailijat ry (varajäsen toiminnanjohtaja **Sanna Haanpää**)

Ilmi Villacís, kirjailija, Suomen Kirjailijaliitto ry (varajäsen kirjailija **Laura Honkasalo**)

Sanaston strategia 2024–2027

STRATEGISET PAINOPISTEEMME:

*Lainauskorvauksen korottaminen
ja sitominen indeksiin.*

*Kirjallisuuden tekijöiden tulopohjan
laajentaminen ja tulovirtojen
kasvattaminen kartoittamalla uusia
lupa-alueita ja -asiakkaita.*

*Kirjallisuuden merkityksen
korostaminen ja kirjastolainaamisen
ylläpitäminen.*

*Tiedon keräämisen, analysoimisen
ja jakamisen kehittäminen tekijöiden
ansaintalogiikkaan vaikuttavista
asioista.*

*Yhteistyö päättäjien ja kirja-alan
toimijoiden kanssa.*

Sanastos år 2023

SANASTO BETALADE under året sammanlagt cirka 12,6 miljoner euro i upphovsrättsersättningar till litterära upphovspersoner. Största delen bestod av utlåningsersättningar, vars totalbelopp uppgick till cirka 12,1 miljoner euro. Dessutom betalade vi ersättningar bland annat för TV- och radioanvändningen av verk, Celias egenbokslån, offentligt framförande samt för publiceringen av dikter och textstycken som en del av nya verk.

SANASTO FÖRETRÄDER hela det finländska litterära fältet: skönlitterära författare, översättare, läromedelsförfattare, skaldes och facklitterära författare. I slutet av året representerade vi nästan 17 000 upphovspersoner eller rättsinnehavare till avlidna upphovspersoner. Ju fler litterära upphovspersoner som ansluter sig till Sanasto, desto bättre kan vi betala ersättningarna till de rätta upphovspersonerna och desto starkare är vår röst, när vi arbetar för upphovspersonernas rättigheter.

SANASTO BETJÄNAR även användare av litteratur: vi erbjuder flexibla licenslösningar till ett rimligt pris för användningen av litteratur i olika situationer. De som använder Sanastos licenser ger samtidigt sitt stöd till litteraturen – utan upphovspersoner finns ingen högklassig litteratur och utan försörjning finns inga upphovspersoner.

Aktivt påverkansarbete för e-utlåningsersättning

ÅR 2023 utförde vi en hel del arbete relaterat till e-utlåningsersättning. Regeringens proposition med förslag till ändring av upphovsrättslagen gavs på hösten, och efter det höll vi aktivt kontakt med undervisnings- och kulturministeriet, vetenskaps- och kulturministern och riksdagsledamöter angående förslaget. Propositionen med förslag till ändring av upphovsrättslagen godkändes av riksdagen i december, och i och med lagändringen betalas nu e-utlåningser-sättning för e-böcker och e-ljudböcker. Även om vi var nöjda med att e-utlåningsersättningens ställning etablerades genom lagändringen var vi besvikna över att ersättningen inte omfattar så kallade e-bokhyllor. Trots utbrett motstånd blev inläsare av ljudböcker en ny förmånstagargrupp för e-utlåningsersättning.

PÅVERKANSARBETE UTFÖRDES i nära samarbete med Sanastos litteraturfaddrar. Efter valet påbörjade 19 aktörer inom litteratur arbetet som litteraturfaddrar. De består av finsk- och svenskspråkiga författare av fiktion och fakta samt översättare.

FADDRARNA UNDER regeringsperioden 2023–2027 är **Sabine Forsblom, Sami Hilvo, Markus Hotakainen, Vilja-Tuulia Huotariinen, Virpi Hämeen-Ant-**

Tillsammans med Suomen Kirjailijaliitto ordnade Sanasto en paneldiskussion med författare och beslutsfattare på bokmässorna i Åbo och Helsingfors. På Helsingfors bokmässa gällde den dagsaktuella frågan ändringen av upphovsrättslagen och i synnerhet ljudboksinförläsarnas rätt till utlåningsersättning.

tila, Karo Hämmäläinen, Riina Katajavuori, JP Koskinen, Maria Lassila-Merisalo, Leena Lehtolainen, Reetta Niemelä, Sampsa Peltonen, Tiina Raevaara, Peter Sandström, Johanna Sinisalo, Kaijamari Sivill, Anja Snellman, Ville-Juhani Sutinen och Katariina Vuori.

Strategiskt fokus på framtiden

UNDER ÅRET startade vi en strategiprocess, och tillsammans med representanter för våra medlem-

sorganisationer skapade vi en ny strategi för 2024–2027. Under strategiperioden fokuserar Sanasto på att öka upphovspersonernas inkomster.

UNDER DEN avslutade strategiperioden fokuserade vi på bland annat främjande av upphovspersonernas intressen genom ändringar av upphovsrättslagen, en grundlig förnyelse av nättjänsten OmaSanasto, utveckling av användningslicenser samt genom att nå fler upphovspersoner. De centrala målen i den föregående strategin har uppnåtts.

Från ordförande

KUVA: MARISSA TAMMISALO

PETER SANDSTRÖM

Fadderverksamheten har visat sig vara en viktig kanal för diskussion mellan upphovsmakarna och beslutsfattarna.

SANASTOS ARBETE för de litterära upphovspersonernas gemensamma bästa är fortsättningsvis stabilt. År 2023 överskred kundantalet 17 000 kunder, och antalet ökar hela tiden. Ifjol kunde Sanasto också för första gången betala ut utlåningsersättning för e-lån.

SAMTIDIGT HAR de litterära upphovsmakarnas intresse för att delta i Sanastos verksamhet ökat; författare och översättare deltar flitigt i lobbingsverksamheten samt i olika arbetsgrupper. I synnerhet litteraturfadderverksamheten har visat sig vara en viktig form av lobbning. Redan när fadderverksamheten inleddes år 2021 väckte den uppmärksamhet bland såväl de litterära uphovspersonerna som beslutsfattarna. När den andra fadderperioden inleddes senaste höst, kunde vi konstatera att verksamheten inkluderade nästan tjugo faddrar och närmare etthundra beslutsfattare. Fadderverksamheten har visat sig vara en viktig kanal för diskussion mellan upphovsmakarna och beslutsfattarna.

JAG ÄR själv en av faddrarna, och jag tycker att det alltid känns viktigt att ges möjlighet att diskutera aktuella frågor med beslutsfattarna. I fadderverksamheten låg fokus senaste höst starkt på utlåningsersättningarna och olika sätt att förbättra dem. Aktuella teman var då bl.a. en höjning av ersättningarna tillbaka till nordisk nivå, ersättning också för högskolebibliotekens e-lån samt förnyelsen av uphovsrättslagen för att säkerställa e-lånen överlag.

LAGFÖRÄNDRINGEN BLEV klar och godkänd, men dessvärre förblev de s.k. e-bokshylltjänsterna utan-

för lagen. Dessutom inkluderades också inläsare av ljudböcker i e-utlåningsersättningen. Bokbranschens organisationer och många litterära upphovsmakare har motsatt sig detta. Rent juridiskt får inläsare av ljudböcker en så kallad närstående rättighet till sin arbetsinsats. Till dags dato har det finländska utlåningssystemet grundat sig på uphovsrätten, och innehavare av närstående rättigheter har inte varit med i systemet för utlåningsersättning. Sanasto understöder en utveckling av inkomsterna för alla som är verksamma inom de kreativa branscherna, men faktum är att ersättningsrätten som tas med i uphovsrättslagen borde var rättvis och hållbart motiverad.

I DESSA på många sätt osäkra tider finns det orsak att i allt högre grad sätta värde på litteraturens och kulturens betydelse. Min modersmåls lärare konstaterade en gång att vi elever hade ett underbart liv framför oss. Hon sa: världen blir bara bättre nu för varje år, men två saker borde ni hålla i minnet. Gör alltid er bästa, och det viktigaste för människan är litteraturen. Det här var på abiturientklassen i början av åttiotalet.

VÄRLDEN HAR förändrats mycket sedan början av åttiotalet – i god och mindre god bemärkelse. Ändå lönar det sig att komma ihåg att göra sitt bästa. Och kanske litteraturen fortfarande är det viktigaste för oss människor.

Författare **Peter Sandström** har börjat som Sanastos ordförande i januari 2020.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A
00130 Helsinki

+358 (0)9 5629 3300

info@sanasto.fi

sanasto.fi

 [sanasto](#)

 [@SanastoInfo](#)

 [@sanasto](#)